

te volgen. Vóór hem had Ruys de Beerenbrouck niet anders gedacht en gehandeld. Ruys had onder voorzitterschap van de oud-vice-president van de Raad van Indië, Ch. J. I. M. Welter, in oktober '31 een Staatscommissie voor de verlaging der rijksuitgaven in het leven geroepen; toen zij in de lente van '32 haar voorstellen uitgewerkt had, bleek uit haar 456 pagina's tellend rapport dat geen artikel van de rijksbegroting aan haar aandacht ontsnapt was. Globaal stelde de commissie verlaging van de rijksuitgaven voor met 15 %, maar aangezien zij er van uitging dat ten aanzien van het belastbare inkomen een daling met het dubbele, 30 %, 'toch wel aan de optimistische kant' lag, zag zij haar eigen voorstellen, hoe ingrijpend ook (van de ambtenaren die ontslagen werden, ging het heten dat zij 'weggeweltd' waren) slechts als 'een eerste schrede . . . op de moeilijke weg der budgetverlaging, die spoedig door een tweede stap van niet minder verre strekking gevolgd zal moeten worden.'¹

Een moeilijke weg – inderdaad. Want terwijl enerzijds de staatsinkomsten onder invloed van de diepe crisis terugliepen (eerst met ingang van 1 januari '34 werd door invoering van de omzetbelasting een nieuwe inkomstenbron aangeboord), bracht die crisis anderzijds voor de overheid hoge aanvullende lasten met zich, in de eerste plaats door de zorg voor de werklozen: in 1932, alleen al wat die laatste post betreft, ca. f 46 mln op een begrotingstotaal (gewone dienst) van f 594 mln. Dra constateerde Colijn dat die f 46 mln in '33 tot f 75 mln zouden stijgen. Met een kenmerkend ruwe ingreep wilde hij onmiddellijk naar het peil van '32 terug. De Wilde, de minister van binnenlandse zaken, waarschuwde begin november '33 alle gemeentebesturen dat voor 1934 de rijksbijdrage in de kosten van het opvangen, door de gemeenten, van de gevolgen der werkloosheid domweg bepaald zou worden op het 46/75ste gedeelte van de bijdrage over '33. Kwamen de gemeenten in moeilijkheden, dan moesten zij maar op andere uitgaven bezuinigen. 'Deze verlaging', aldus de opvatting van de Wilde, en zij was een zuivere echo van die van Colijn en zijn minister van financiën, Oud,

'is noodzakelijk en onvermijdelijk omdat het doen van uitgaven welke niet door de inkomsten zijn gedekt, veel grotere nadelen na zich zou slepen dan aan de meest drastische verlaging van uitgaven verbonden kunnen zijn.'²

Het was slechts verplaatsing van het probleem: de gemeenten konden de hun opgelegde financiële last niet torsen. Maart '35 moest met de oprichting

¹ Staatscommissie voor de verlaging van de rijksuitgaven: *Rapport*, p. 452. ² Circulaire, 4 nov. 1933, no. 20820, afd. B.B., van de minister van binnenl. zaken aan de gemeentebesturen, van Hoeven en Schouten: *De steunverlening aan werkloze arbeiders*, p. 177.